

Tidinge

VAN DIE GOUDE

jaargang 40 | mei 2022 | 2

THEMANUMMER

Gouda en het water

‘Gezicht op de stad van den IJselkant’, een schilderij van Christoffel Pierson

---

Hoe Kort Haarlem bijna onder water kwam te staan

De geschiedenis van het Goudse Watergilde

**Gouwe Verhalen:
Ineke Verkaaik-Hogervorst**

Tidinge

TIJDSCHRIFT VAN DE HISTORISCHE VERENIGING DIE GOUDE

redactie: **Henny van Dolder-de Wit**, dr. **Paul H.A.M. Abels**, dr. **Tom Hage**, mr. **Cor Revet**, dr. **Christiaan van der Spek**, drs. **Paul van Horsen** (hoofdredacteur)

tekstredactie: **drs. Kenny Louwen** en

drs. Jean-Philippe van der Zwaluw

vaste medewerkers: **Marcel van Dasselaar** (archeologie), ir. **Gert Jan Jansen** (Gouwe Verhaal) met dank aan de medewerkers van: **Streekarchief Midden-Holland (SAMH)** en **Museum Gouda**

fotobewerking: **Rinus Lasschuyt**

redactieadres: **Hazelaarlaan 10, 2803 BS Gouda**

e-mail: **redactie-tidinge@diegoude.nl**

secretariaat van die Goude: **Postbus 307**

2800 AH Gouda

e-mail: **info@diegoude.nl**

ontwerp en opmaak: **Peterpaul Kloosterman, Gouda (www.2pk.nl)**

drukkerij: **Quadraat Grafimedia BV, Oud-Beijerland**

ISSN: **0168-0498**

De 'Richtlijnen voor auteurs' en het 'Redactiestatuut van de Tidinge' zijn terug te vinden op de website van Historische Vereniging Die Goude (www.diegoude.nl)

Lid worden van Historische Vereniging Die Goude? Het lidmaatschap kost 28 euro voor particulieren en bedrijven.

U kunt zich opgeven via onze website www.diegoude.nl

Opzeggen? U kunt uw lidmaatschap tot vier weken voor het einde van een kalenderjaar opzeggen. Uiteraard zijn ook overlijden en verhuizing redenen voor beëindiging van het lidmaatschap.

www.diegoude.nl

Foto voorkant: Uitsnede van 'Gezicht op de stad van den IJselkant, met onderscheidene vaartuigen', Christoffel Pierson 1684 (Museum Gouda)

Van de redactie

Paul van Horsen

Nu het feest rond het 750-jarig bestaan van Gouda volop is losgebarsten, verschijnt in dit kader het tweede themanummer onder redactie van Cor Revet met als titel 'Gouda en het water'.

'In Museum Gouda hangt sinds jaar en dag een stadsgezicht van Gouda met schepen op de Hollandsche IJssel,' schrijft Dolph Blussé, 'een schilderij in een saai lijst met een priegelig stadsgezicht en wat schepen op de rivier van schilder Christoffel Pierson, wereldberoemd in Gouda.'

Hij raakte gegrepen door de afbeelding en ging op zoek naar antwoorden op zijn vele vragen. Want wat stelt het schilderij eigenlijk voor? Rare schepen, de stad op de achtergrond heel klein maar wel herkenbaar afgebeeld? Nadat het schilderij in 2014 gerestaureerd was, gaf het schilderij zijn raadsels voor een deel prijs. Voor Blussé was het aanleiding om zijn onderzoek voort te zetten. In zijn bijdrage 'Gezicht op de stad van den IJselkant, met onderscheidene vaartuigen', een bijzonder schilderij van Christoffel Pierson (1684)' doet hij er verslag van, maar vragen zijn er nog steeds.

Cor Revet onthult welke gevolgen de drooglegging van het Haarlemmermeer in 1852 voor Gouda had. Zo verdween de Tiendewegpoort (hoek Karnemelksloot en Fluwelensingel), was een Goudse wijk bijna een open water geworden en wist u dat er aan het einde van de Fluwelensingel een groot stoomgemaal stond. Onze redacteur heeft de archieven van de Haarlemmermeercommissie, van het hoogheemraadschap van Rijnland en van de

Het stoomgemaal aan de Goejanverwelledijk / Fluwelensingel, ca. 1905 (SAMH Collectie foto's en prentbriefkaarten, inv.nr. 0440.54871)

gemeente Gouda ondersteboven gehaald om u te laten zien hoe Kort Haarlem nog net niet veranderde in de grootste vijver van Gouda. In zijn bijdrage 'Hoe Kort Haarlem bijna onder water kwam te staan' kunt u het lezen.

Het Watergilde, werkgroep van onze vereniging, bestaat dit jaar 20 jaar. Een felicitatie waard en een moment om bij stil te staan. Een van de bekendste activiteiten van deze werkgroep is het organiseren van waterconferenties. De waterconferentie van 2 juni aanstaande gaat over – hoe kan het ook anders – 'Gouda leeft 750 jaar met water'. Oud-voorzitter, grote animator en gezicht van het Watergilde is Hans Suijs en hij blikt terug in zijn artikel 'De geschiedenis van het Goudse Watergilde'.

Wat heeft Ineke Verkaaik nu met water te maken, zult u denken. Vele Gouwenaars kennen deze ereburger van Gouda natuurlijk van de bekende boekhandel en van haar activiteiten op cultuur-historisch gebied. Als u haar levensverhaal hebt gelezen, zult u begrijpen waarom Ineke die opgroeide op de grens van Reeuwijk en Gouda, zo door het water is gegrepen. Gert Jan Jansen tekende het voor u op.

‘Gezicht op de stad van den IJselkant, met onderscheidene vaartuigen’

EEN BIJZONDER SCHILDERIJ VAN CHRISTOFFEL PIERSON (1684)

Dolph Blussé

52

Tidings 2022

In Museum Gouda hangt sinds jaar en dag een stadsgezicht van Gouda met schepen op de Hollandsche IJssel. Toen ik bijna veertig jaar geleden in Gouda kwam wonen, trof ik het in een zijzaaltje aan: een vrij groot geelbruin doorrookt schilderij in een saaie lijst met een priegelig stadsgezicht en wat schepen op de rivier van schilder Christoffel Pierson, wereldberoemd in Gouda. Op het eerste gezicht sprak het me niet aan, maar ik ben nu eenmaal geïnteresseerd in scheepvaart, dus ik keek toch even wat aandachtiger. (afb. 1)

Die schepen leken netjes geschilderd, maar ze waren nogal vreemd over de rivier verspreid, één leek tegen de kant op te zeilen, een ander voer de rivier dwars over, de onderlinge verhoudingen waren scheef, er klopte iets niet! Waren die schepen er misschien later in geschilderd? Ging het om het stadsgezicht? De stad was mooi maar zo klein afgebeeld, dat ze eerder ‘koningin van de achtergrond’ leek te spelen. Zouden die rare schepen dan toch een grotere rol dan alleen versiering vervullen? Maar wat stelde het schilderij dán voor? Pas in 2014, toen het schilderij schoongemaakt en gerestaureerd werd, vroeg ik me opnieuw af wat er toch met dat rare schilderij bedoeld werd. Ik dook in de gemeentelijke ar-

Afb. 1 Gezicht op de stad van den IJselkant, met onderscheidene vaartuigen, Christoffel Pierson 1684 (Museum Gouda)

chieven, sprak uitgebreid met de restauratrice en mocht destijds bij de oplevering een korte voordracht over onze gezamenlijke bevindingen houden waarin deze kernvraag nog onbeantwoord bleef. Recent deed ik aanvullend onderzoek en dat leverde voldoende nieuwe gezichtspunten op voor dit artikel, ook al blijven er nog steeds vragen over.

Aangeboden of in opdracht?

Het schilderij was in 1684 door de Goudse burgemeesters gekocht. Waar het aanvankelijk in het stadhuis terecht kwam is onbekend, maar na de ingrijpende renovatie in 1692 hing het volgens een inventarislijst uit 1771 in

Hoe Kort Haarlem bijna onder water kwam te staan

62

Tidings 2022

Cor Revet

Wie oude kaarten van Gouda vergelijkt met de huidige stadsplattegrond, ziet een opmerkelijk verschil ter hoogte van de Tiendewegbrug. Nu liggen de Blekerssingelgracht en de Fluwelensingelgracht direct in elkaars verlengde. Maar eeuwenlang moest het water hier een grote bocht maken, om de Tiendewegpoort en het daarvoor gelegen verdedigingswerk. Dat het water hier halverwege de 19e eeuw 'recht' werd getrokken, was een uitvloeisel van het droogmalen van het Haarlemmermeer. Het had echter ook anders kunnen lopen, met een grote waterpartij in Kort Haarlem.

Turfwinning: economie tegenover waterveiligheid

In Holland was turf de belangrijkste brandstof tot de komst van steenkool in de 19e eeuw. Om aan die turf te komen werd er op grote schaal veen afgestoken. Na de introductie van de baggerbeugel kon er ook onder water turf worden gebaggerd, met als gevolg dat er enorme plassen ontstonden. Zoals het Haarlemmermeer, dat uitgroeide tot het grootste meer van Holland met een oppervlakte van 18.000 hectare. En tot een van de gevaarlijkste meren van Holland, want bij storm werden grote stukken land weggeslagen en konden complete

J. Blaeu, Toonneel der steden van de Verenighde Nederlanden, Amsterdam 1647-1649

https://gis.gouda.nl/viewer/app/Basis_open (gelezen 12 maart 2022)

De geschiedenis van het Goudse Watergilde

Hans Suijs

Het ontstaan van het Watergilde begint eigenlijk al ruim vóór de werkelijke stichting op 29 november 2002. Het was een mooie vrijdagavond begin september 2001 in de volmolen aan de Punt. Het was de vooravond van Monumentendag. Een sfeervolle omgeving en een mooie openingstoespraak door wethouder Jan van Dijk. Plots spitste ik mijn oren toen hij enthousiast begon te spreken over het opengraven van gedempte grachten. Op dat moment was ik bestuurslid van de Historische Vereniging Die Goude en had de portefeuille binnenstad gekregen.

Jaap Rebel, eveneens bestuurslid, kneedde mij in het vak 'hoe om te gaan met politici'. Een van de adviezen was om goed op te letten wat ze hier en daar zeggen en dit vast te leggen om vervolgens als een 'debat-judoka' helemaal mee te bewegen met een zorgvuldig gekozen uitspraak. Mijn eerste praktijkles was begonnen:

Ik stapte op Jan van Dijk af en vroeg brutaalweg of ik een afschrift van zijn speech mocht hebben. Hij greep in zijn binnenzak en zei: 'Neem dit maar mee.' Dat was het begin van vele ontmoetingen.

Eind 2001 spraken we af dat de gemeente en de Historische Vereniging samen een lezing over de Bossche Binnendieze zouden gaan organiseren. Met als spreker Peter Verhagen, projectleider van de restauratie van de

Jaap Rebel naast Henny en Teun van Dolder, 8 april 2002. (foto Pim Mul)

Binnendieze. De volgende uitnodiging werd verstuurd vanuit het stadhuis.

Op donderdag 21 februari 2002 zal om 20:00 uur een besloten bijeenkomst plaatsvinden over het onderwerp 'Het belang van water in Gouda'. Vertegenwoordigers van politieke partijen, gemeenteraad, Historisch Platform, Historische vereniging Die Goude, Platform Binnenstad West, Gemeentelijke diensten, etc. zullen die avond deelgenoot worden gemaakt van de ervaringen die 's-Hertogenbosch heeft opgedaan bij het restaureren van de Binnendieze. Een project dat in 1969 begon en vorig jaar is afgerond. Na een lezing door de heer P. Verhagen, die projectleider van dit unieke project was, zullen de deelnemers een creatieve discussie voeren over allerlei aspecten van Water in de stad Gouda. De avond is georganiseerd door de Gemeente Gouda en de Historische Vereniging Die Goude op initiatief van wethouder Jan van Dijk en bestuurslid Hans Suijs.

Ineke Verkaaik-Hogervorst

Gouwe Verhalen is een serie interviews met mensen die het verleden van Gouda zelf hebben beleefd.

Gert Jan Jansen

84

Tidinge 2022

‘Een speciaal nummer van de Tidinge over water? Begrijp ik dat Dolf Blussé en Hans Suijs daaraan meewerken? Dan durf ik het aan. Ik heb zeker een band met water: van jongs af aan erin en erop. Maar hun passie is van andere aard. Zij zijn de aangewezen mensen om te vertellen over de relatie tussen Gouda, historie en water. Zo leerde ik ze in allerlei verbanden kennen, waaronder het Historisch Platform Gouda. In die wereld voelde ik me ook als ‘een vis in het water’.

Om een of andere reden denken mensen dat ik in Gouda geboren ben. Het was echter in Den Haag, in oktober 1955, in de niet meer bestaande kraamkliniek Bethlehem aan de Prinsessegracht. We woonden aan de Zuiderparklaan in een bovenhuis. Twee jaar later verhuisde ons gezin naar Platteweg 4 in Reeuwijk en daar ben ik opgegroeid. De naam “t Platte Huis” staat er nog steeds op. Het was een beetje in Gouda, want de gemeentegrens liep door onze tuin. Het adres was Reeuwijk, maar de telefoonaansluiting was met Gouda. Ons leven was ook helemaal op Gouda gericht: de scholen, de kerk, de sport. Alleen voor het buitenleven keken we de andere kant op. De Breevaart en de Reeuwijkse Plassen lagen “in onze achtertuin”.’

Handelsagentuur

‘We waren thuis met drie kinderen. Ik heb een oudere en een jongere broer. Het beroep van de man bepaalde toen waar het gezin kwam te wonen. De vrouw was – in elk geval op dat punt – volgend. Mijn moeder had Schoe-

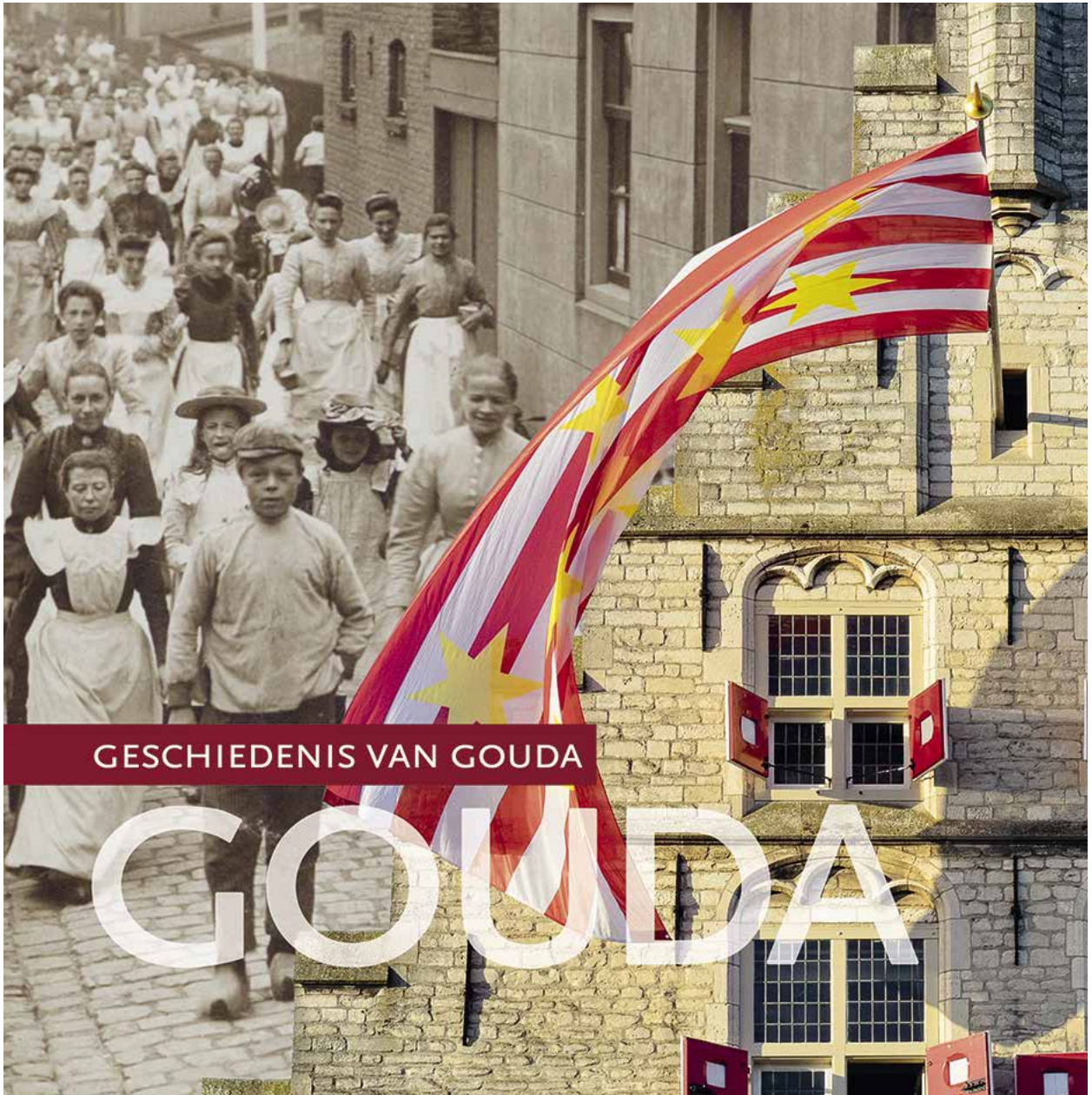
Ineke Verkaaik-Hogervorst (1955)

Ineke Verkaaik-Hogervorst (foto: Gert Jan Jansen)

De ouderlijke woning op Platteweg 4 (foto Gert Jan Jansen)

GESCHIEDENIS VAN GOUDA

GOUDA

Te koop bij Historische Vereniging Die Goude voor € 25,-, voor leden voor € 22,50

Auteurs

Dolph Blussé is oud-internist van het Bleuland Ziekenhuis, later het Groene Hart Ziekenhuis, is amateur maritiem historicus en Goudologie-docent 'Gouda, water en scheepvaart'.

Als voorzitter van Historisch Platform Gouda (2004-2013) stond hij aan de wieg van de cursus 'Goudologie' (2005), het project 'Goud(a)zoekers' voor basisscholen (2008), de website 'Goudse Canon' (2009) en het boek 'Verhalen van Gouda' voor alle Goudse basisscholieren (2012).

Cor Revet is gepensioneerd ambtenaar en is actief in de historische wereld van Gouda. Zo is hij onder andere docent en examinator bij de cursus Goudologie en redacteur van *Tidings van Die Goude*.

Hans Suijs was jarenlang (2002 - 2019) voorzitter van de werkgroep Watergilde en houdt zich actief bezig met diverse aspecten van de Goudse geschiedenis.

Gert Jan Jansen is hoofdredacteur van de Nieuwsbrief van Die Goude. Tevens is hij medewerker voor de rubriek 'Gouwe Verhalen'.

Agenda

LEZINGEN 2022

5 september **'Monument en duurzaamheid'**
In samenwerking met Open Monumentendag

26 september **Christiaan van der Spek**
n.a.v. de publicatie van het boek 'Geschiedenis van Gouda': 'Gouda in verval 1700 - 1850'

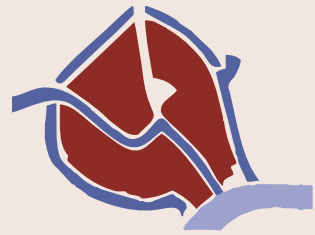
17 oktober **Ronald van der Wal**
n.a.v. de publicatie van het boek 'Geschiedenis van Gouda': 'Gouda in ontwikkeling 1850 - 2000'

29 oktober **Symposium 'Bekende Gouvenaars in de Sint-Jan'**
In samenwerking met Stichting Sint-Jan

28 november **Marianne van der Veer**
n.a.v. de publicatie van het boek 'Geschiedenis van Gouda': 'Emancipatie en verzuiling 1850 - 2000'

Tidinge

TIJDSCHRIFT VAN DE HISTORISCHE VERENIGING DIE GOUDE

**'Gezicht op de stad van den IJselkant, met onderscheidene
vaartuigen', een bijzonder schilderij van Christoffel Pierson (1684)** 52

Dolph Blussé

Hoe Kort Haarlem bijna onder water kwam te staan 62

Cor Revet

De geschiedenis van het Goudse Watergilde 74

Hans Suijs

Gouwe Verhalen: Ineke Verkaaik-Hogervorst 84

Gert Jan Jansen